

КООПЕРАТИВНА БІБЛІОТЕКА

ЛЕОНІД Д. РОМАНОВСКИЙ

XIV A 1d
1837
Lund

**РОЗВИВАЙТЕ
ТОРГОВЕЛЬНІ САДИ**

ЛЬВІВ — 1937

**ВИДАВ: РЕВІЗІЙНИЙ СОЮЗ РУСКИХ
КООПЕРАТИВІВ**

**Статутарна діяльність „Ревізійного
Союзу Руских Кооперативів“**

Випис із статута РСРК

§ 4. Найважнішою ціллю РСРК єсть переводити ревізії приписані арт. 64 закона о кооперативах з 29 жовтня 1920 р. (Д.З.Р.П. ч. 55. пов. 495 а 1934 р.),—крім сего РСРК має на цілі совершенствоване уряджень і праці належачих до Союзу кооперативів і попиране їх в торгових ділах.

В своїй діяльності Р.С.Р.К., співпрацює з Кооперативною Радою в ділах звязаних з розвитком кооперативного життя. До осягнення сеї цілі Ревіз. Союз Рус Кооп. буде:

а) давати ініціативу в напрямі організації кооперативів, типів підлягаючих Союзу.

б) старатися о фахове вишколене кооперативних робітників посредством відповідних кооперативних курсів.

в) заступати інтереси кооперативів перед властями, самоуправними інституціями — і інституціями, з котрими кооперативи стоять з яким-нибудь відношенню.

г) поширяти теоретично і практично кооперативну свідомість посредством оголошування друком відповідних творів і праць, видавань періодичних часописей і т. д.

д) оголошувати статистичні дані, відносячіся до кооперативної області і до стану союзних кооперативів,

е) удержуване контакта з організаційними осередками, котрі своєю діяльністю піддержують кооперативне движене,

ж) старатися о заховане і поглиблене кооперативної етики в союзних кооперативах і взаємних відношеннях меж ними,

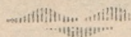
з) виповняти ті всі чинности, котрі з бігом часу окажуть потрібні до осягнення цілі і задач Союзу.

Приватний Банк - хазяїн над довжниками!
Кооперативний Банк - хазяїн самих довжників!

КООПЕРАТИВНА БІБЛІОТЕКА

ЛЕОНІД Д. РОМАНОВСЬКИЙ

Розвивайте Торговельні Сади

Львів — 1937

— Видає Ревізійний Союз Руских Кооперативів. —

Зміст

	Стор.
Вступ	3
Закладанє шкілки	4
Щепленє дичок	6
Закладанє саду	13
Чищенє саду	19
Як нищити хвороби і шкідники овоче- вих дерев	20
Збір і переховуванє овочів	26
Садівничий калєндар	29

Тепер, в часі важкого матеріального положення нашого села, повинні ми старатися використати кождий найменшій кусник землиці, щоби не лише заплатити високі податки, але також прокормити родину, вбрати її і ще відложити трохи гроша на незнану годину.

Чується від давна голоси, щоби братися до шовководства, пасіництва, плекання лікарських зел, огородини. То все, однак, вимагає певного вишколення а при тім і грошових вкладів. Взявши то все під увагу, приходжу до заключення, що садівництво було би для нас найвідповіднійше, бо відносно найлекше і найдешевше. Та правда, однак, не єсть для кожного очевидна, бо хоть кождий з нас знає добре, як росте яблоня чи груша, але не кождий знає, як великій дохід може принести добре проваджений сад.

Тому вважаю, що наші кооперативи, котрі займают передове становище в економії, повинні постаратися заложити кооперативний сад, котрий згодом ставби взірцем і переконавби членів як і симпатиків, про велику продуктивність невеликої праці а ще меншого капіталу.

В Англії від давна є знані кооперативні сади, чи садівничі спілки, котрі доходять до кільका сот тисяч яблонь. Там просто збираєся горстка людей, вкладають паї, купують шмат землі і кооперативний сад готовий.

Кожний пайщик стає членом кооперативу і є властителем пр. 50 чи 100 шт. деревець і землі, на котрій вони ростуть. Кілько є у нас громадських неужитків, котрі по відповіднім зладженню підійшлиби якраз під садовину. Їх власне належало би використати.

Остатніми часами розійшлася межи садівниками тревожна вістка, що на наші сади мають наложити податки. Правда, що такий проєкт є, але він не передбачує оплат від поодиноких дерев а лише від саду котрий займає більше чим 1 ha ($1 \frac{3}{4}$ морга) землі. Від такого саду не стягали би податків через 8 літ, менші сади надаліше лишили би ся при звичайнім ґрунтовім податку. — Проєкт є, але легко може бути відкинений. Тому не страшімся а садім.

1. Закладанє шкілки

Хочу в коротці подати дешевий спосіб закладаня шкілки.

Осіною порою згноїти, перекопати та виправити невелику грядчину (10 метр. $\times$ 1 метр.), роздобути десь трохи терпких овочів: дичок яблук-квасниць, чи грушок, котрих доволі росте в лісах, на межах, навіть коло наших господарств, пересічи їх в цебричку сікачами, так як січеться бараболлю для това-

ру. Потім ту масу, т. є. мякуш і зернята, розложити в рівчиках на грядці, віддалених 30—40 смт. від себе, цілу грядку прикрити досить грубо листєм а на верх, щоби кури не роздрапали, хворостом. Як хтось не має овочів дичок, то може садити зернята, котрі дістане в кождім більшім склепі з насінєм. Можна сіяти без рядочків, але тогди праця весняна, т. є. полене і сапанє, буде труднійша. Натім ціла осінна праця покінчена.

Весною, як лише трохи потепліє, хворост знімається, а зернята зараз зачинають сходити. Тогди належит сходячі зернівки сильно пильнувати, бо зернівки то матеріял, з котрого має вирости наш будучій сад. Як добре доглядається зернівки, то більшу половину з них можемо щепити зараз на слідуючій році. В місяці липни належит зернівки найбільше доглядати, а то: а) уважно виполювати всяку хопту, бо затінені зернівки не будут рости; б) що два тиждні сапати землю межі зернівками, щоби була пухка, бо тогди земля пропускає воду і воздух до кореня рослини, без чого она не росте, не грубне, а просто нидіє; в) обложити зернівки (межі рядами) перетлілим гноєм (в половині липня, бо тогди буває звичайно найбільша посуха). Гній незвичайно сильно починається до жвавого росту, бо з кождим дощиком віддає до землі корм, а під собою задержує вогкість і пушит землю; г) підливати вечерами, підчас великої посухи. Слідуючої весни сильніші перещепити, а слабші і густі розсадити рядками на іншу грядку.

II. Щепленє дичок

Заким приступлю до короткого опису поодиноких родів щеплення, затримаюся ще на виборі зразів.

І так добре єсть: 1) брати зрази від зна-них, родючих дерев, котрі в даній околиці, як то кажут, заакліматизувалися; 2) стинати зрази лише від полудня, бо тогди защеПЛені деревця зачнут скорше родити; 3) зрази сти-нати осенію або при кінци лютого і перехо-вувати в пивниці, в вогкім піску, аж до хвилі щеплення, бо зрази котрі маюť ще мало соків, як дістанутся на сочисту підкладку, скоро приймаються. (Головно відноситься то до черешень, вишень, сливок).

Щепити зачинаємо з кінцем марта, ви-бираючи погідливий день, бо на зимні щеп-ленє добре не вдається.

До щеплення треба мати добрий, острый огородовий ніж. Кожда рана дерева, остро тята, не нищить єго клітин, лише розтинає їх і така рана гоїтсь дуже скоро. Тупий ніж не тне, лише здушує клітини, клачить, задирає кору і через то рана не гоїтсь і зраз не приймається.

Роди щеплення

1. *Очкованє.* Очкувати можна весною або літом, коли кружат найсильнїйше соки то єсть від 15-го липня до 15-го серпня. Оч-куємо дички 2—3 літні, а можна очкувати літом і ті, котрі защеПЛені весною не приня-лися. До очкування треба острого ножа, щоби

за одним єго потягненєм очко відкрити. Зрази треба брати однолітні, т. є грубі літорости

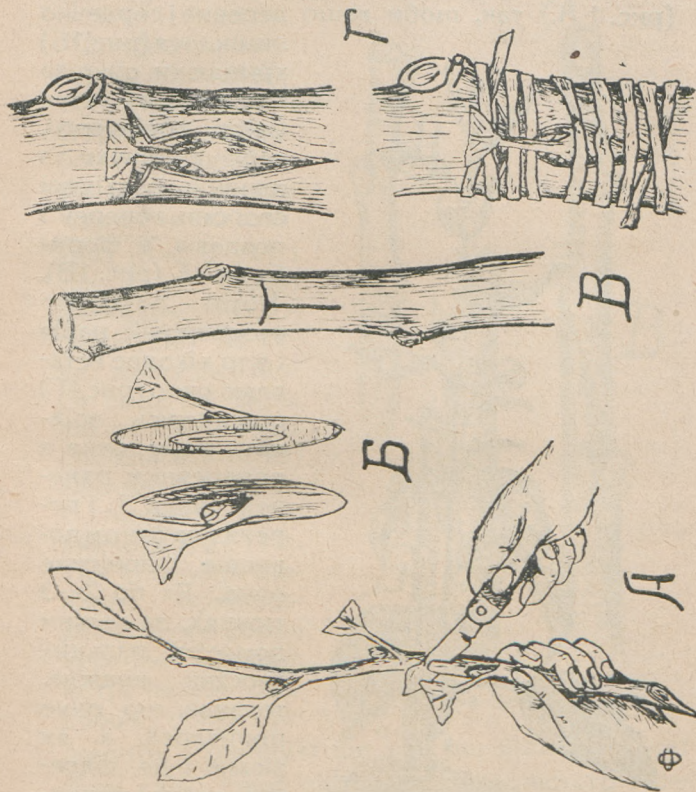

Рис. 1. Очковає

з сильними очками. Важним чинником є добрий і відповідний час, коли кора дички

добре відстає від дерева і не клачится. Приступаємо до щеплення:

Беру зраз і смілим рухом вирізую очко (рис. 1 А.) так, щоби дещо деревна і сердечко лишилося (рис. 1Б) тримаючи очко за хвостик в устах (лист обрізуємо), зарізую дичку з північно - західної сторони, поперек і поздовж в формі букви Т (рис. 1В). Потім розхиляю поздовжний наріз і в то віконце вставляю очко (рис. 1Г) стараючись зрівнати кору очка з поперечним ramenем букви Т. і перевязую ликом повисше і понизше очка. Як по 2—3 тижнях, за легким дотиком пальців, хвостик відпаде, то знак, що очко прийнялося, а як зісхне і не відлетит, то не прийнялося. Очкувати можна всі овочеві дерева. Весною, як

Рис. 2

приняте очко зачне рости, дички ще не зрізуємо, лише обтинаємо верх і бічні галузки, бо она служить нам як колик, до якого прив'язуємо ростучу щепу (Рис. 2).

2. *Лучене*. Шукаємо підклад-дичку і добираємо її грубість до грубости зраза. Потім острим ножом стинаємо скісно зраз (рис. 3 А.) і так само скісно дичку (рис. 3Б) допасовуємо до себе, дивлячись щоб кора по змозі всюди зі собою стикалася (рис. 3В) зав'язуємо ликом і смаруємо садівничою мастію. Тим способом щеплення приймаються дуже добре черешні і вишні, котрі іншим способом тяжко за-

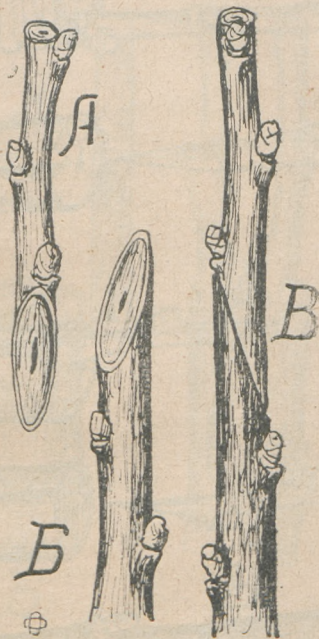

Рис 3 Лучене

щепити. Пригадую ще раз, що зрази не можуть бути свіжі, лише стяті при кінці лютого і переховані в пивниці. Лучене має ще ті добрі сторони, що рана скоро гоїтсь, не появля-

ється рак дерева, а дичка нічого не тратит на зрості.

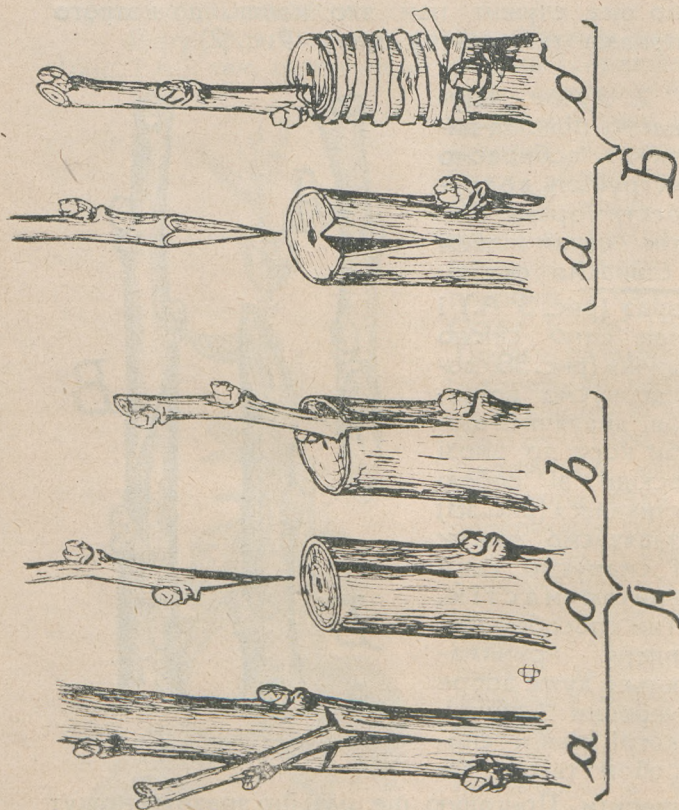

Рис. 4 Кожуховане і козова ніжка

3. Щеплене за кору (кожуховане) (рис. 4А). Робимо на дичці так, як при очкованню,

букву Т. розхиляємо береги нарізу і в віконце вмісто очка вкладаємо скісно стятий зраз (рис. 4 Аа) і обв'язуємо ликом. Можна також зрізати дичку і від зрізу затяти поздовж (рис. 4 Аб), росхилити кору і легко вложити зраз (рис. 4 Ав).

Подібним до кожуховання щепленєм єсть козова ніжка (рис. 4 Б). Тут затинаємо кору і трохи дерева під кутом острим (втинаємо острицю) (рис. 4 Ба), відповідно до того загинаємо зраз щоб кора добре приставала, допасовуємо і обв'язуємо ликом (рис. 4 Бб).

Рис. 5 Щеплене в роскол

4. *Щеплене в роскол.* Тим способом можна щепити і старші дички. Зрізуємо дичку потім робимо два симетричні розрізи кори на-против себе, куди дичка має колотися і ко-лемо ножем (рис. 5 Б). Беремо здоровий зраз,

затісуємо з двох боків в клин (рис. 5 А), ножем розхиляємо береги розколу і вставляємо туди зраз. При грубій дичці можемо вставити і два зрази по обох боках (рис. 5 В), бо груба дичка може цілком добре, з причини множества соків, гнати і два прuti. Коли ко-ра зраза і дички добре лучиться, то смаруємо рану садівничою мастію і зв'язуємо сильним шнурком.

Хочу ще в кількох словах вспінути про так зване *подвійне щеплене*. Сильні морози остатніх літ звернули увагу садівників на то-що не всі дерева видержують однаково низку температуру. Одні дерева погинули зараз в першім році по сильних морозах, інші виділи кілька літ, а деякі не відчували цілковито зима. В остатнім случаю маємо до діла з відпорністю. З досвіду знаємо, що найчастіше мерзне пень дерева. Щоби отже одержати відпорний пень, примінюємо подвійне щеплене т. є. щепимо раз в долині відпорним зразом (пр. очкуємо дичку), другий раз високо в короні відміною шляхотною. Відпорний пень для груш становит руска відміна цукрівки (сахарная), котра єст надзвичайно відпорна на морози і сильно росте. Для яблонь єст Кронсельска, Антонівка і Кульон.

Защеплені деревця, котрі прийалися, на-чнут грубнути і треба їм перевязку звільнити. Належить сильно ростучі зрази прикріпити до колика, бо они ломяться за подувом кожного сильнішого вітру. Врешті треба

обтинати всі дикі пруті, а деревця підтинати до висоти корони, яка нам подобається. Так виплекані в корони деревця розсаджують на стале, для них призначене, місце.

III. Закладане саду

При закладанню саду мусимо звернути увагу на: 1) добір місця і землі 2) добір відмін, 3) відповідне саджене дерев.

Садок росте звичайно коло людських домів, котрі зі зрозумілих причин єст побудовані на низині, бо тут ближше до ріки, чи ставу і легше докопатися до керничної води.

Але низко положений ґрунт, не підходить доконче під садовину. Кудя лучше надається положенє висше. Тут дерево чується добре, здорово розвиваєся, є менше наражене на шкідники і хвороби і витримує кудя лучше строгу зиму. Всім нам ще добре памятна зима 1928/29 року, очевидцем переконала, що на низкоположенім ґрунті майже в 100% дерева вимерзли, на висшім або цілком не потерпіли, або дуже мало. Хочу в ко ротці представити злі і добрі сторони так низкого, як і високого положеня.

На низині дерево має багато соків бо ґрунт мокрійший, у воздуху багато водної пари, тому жваво росте, але через то є ніжне, мало твердне, маючи в собі багато води і легкші навіть морози можуть єму пошкодити. Крім того листє тих дерев є м'яке, сочисте, на котрім дуже радо розвиваєся всяка хробачня і хвороби, бо они мають там також спокій від вітрів. — Низкий ґрунт, вогкий, скоро

квасніє, а квасна земля причиняється до розвита рака деревини. —

Інакше маєтся справа на високоположенім терені. Тут дерево, хоч зростом може слабше, але зато сильно загартоване, здорове, тверде і так скоро не мерзне.

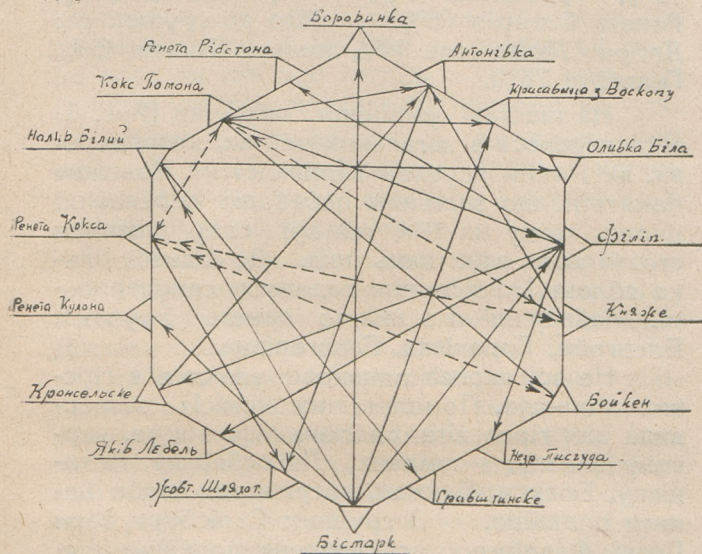
Лиш одні сильні вітри єст тут відємною стороною, бо найлучше місце то затише, заслонене від східних і північних вітрів. Заслона може бути природна як гори, ліси і штучна, як мури, доми, живоплоти. Тому як нема жадної заслони, належит створити самому штучну заслону зі шпилькових дерев чи живоплотів. — Найлучшим нахиленєм є полудневий склін, котрого кут не є більший як 20°.

Що до землі, в якій маємо садити дерева, то найвідповіднійша єст земля, виправлена огорожиною. Підмокла земля не надається під сад, але можна на ній при вкладі більшої праці висипати високі вали (накопи) або горбки і щойно на них садити дерева.

Яблоні ростут на середно-добрій землі, не дуже сухій, а 1 метр під землею не може бути ані води, ані твердої скали. *Груші* вимагают одностайно глибокої (1½ – 2 м.), мірно вогкої землі, бо они пускают коріне глибоко. *Черешні* мусят мати суху землю, бо в вогкій землі гинут. *Вишні* шукают урожайної землі, мірно вогкої, вапняної. *Сливи* любяют добру, свіжу, вогку землю. Удаются знаменито в гірських долинах.

2) Другим важним чинником при закладаню саду єст добір відмін. Нераз буває,

що дерева правильно засаджені, добре плекані, сильно ростуть і цвітуть, а не родять. Не родять просто тому, що не запилюються. Між деревами розрізняємо такі відміни: 1) що са-

$\triangle \cdots \triangle$	запилюються взаємно
$\triangle \rightarrow \triangle$	„а“ запилює „б“

Рис. 6.

мі запилюються своїм пилком (т. зв. самозапилення) 2) що запилюються взаємно; 3) що запилюють іншу відміну, а нею самі не запилюються.

Сказано, що не всі сорти дерев є добрими запилювачами пр: Ренета Баумана дає 50% здібного до запилення пилку, Боскоп 13%, Гравштайн 7%, Астраханська 87%, Ренета Онтаріо 68%. — Що до грушок то: Добра Люїза дає 54% пилку, Віліям 46%, Геллерта 78%.

На підставі уміщеної таблички (Рис. 6) зорієнтуємося в загальних чертах, котрі дерева, як і яким деревом запилюються. Належит пам'ятати, що запиленє переводять переважно пчоли, тому на 1-ім гектарі саду повинен стояти хоть один пень пчіл. Де садиться кілька яблонь, то повинно садитися самозапильні. Найважнійші з них то ренета Баумана, Бленгайм, Горохівка, Гльогерівка.

Не всі дерева однаково удаються в гірських околицях. Помольогічна комісія затвердила для гір з літних яблонь інфляндске, червону оливку, з зимових; Ляндсберску, Антонівку, Боскоп, Бауман, котрі належали би щепити подвійно. — З грушок: Салісбури, бери Гарді, Фаворитку, всі щеплені подвійно відпорним пнем.

В більших торговельних садах поступаємо так, що садимо кілька рядів головного сорту, а потім один ряд запилячів, котрий повинен бути самозапильний і не лише запилювати головні сорти, але і сам запилюватися і родити.

3) Деревце повинно бути сильне і здорове. Перша річ і найважнійша то корень. Корень довгий, грубий, котрий має мало бі-

чних разгалужень, є злий. Добрий повинен бути буйний як мітла, непокалічений і вільний від наростів т. зн. кореневого рака. Час-то буває, що хтось купит деревину з добрим коренем а она гине. Звичайно та щепка єст змерзла а пень єї не має здорового вигляду бо кора на нім або легонько потріскана, або ясніша і легко відлуплюється пальцем, не жиє.

Коли маємо до діла зі спровадженими щепами, котрі довго до нас йшли, а корінь їх сухий то їх треба скропити і поставити в вогкім місци, щоби відійшли.

Ями копати або осенію або весною. Давно робилося ями дуже глибокі (1 метр. куб.) і перегноювалося землю від долу до гори. Досвіди послідних часів показуют, що глибокі ями єсть цілком непотрібні, а може і шкідливі, бо зваблюют ростину через глибоке угноєне до тої глибокої безодні, куди она пускає корінь. Потім, за тим метром виробленої землі, кінчиться поживна верства і корінь марнується в твердій глині-мертвиці. Грунт складається з двох верств, урожайної ораниці і долішної мертвиці. Земля може бути лише тогди родюча коли в ній живут бактерії, котрі єсть головними робітниками, які перерабляют поживні складники в ґрунті на легко доступні форми для всисання через коріне дерев і ростин. Бактерії потребуют для свого розвитку тепла, вогкості і повітря. Отже корень, котрий міститься глибоко, не має повітря і не черпає корму для ростини, через що ростина не росте, а дуситься.

Тепер ями копається не глибші як 60—75 смт. а широкі 1—1·5 мтр., виправляється їх докладно, перемішуючи боки ям добре гноєм. Чим бідніша земля, тим ширша повинна бути яма.

По викопанню і виправленню ям, приступаємо до садження. Шукаємо кола, відповідно високого, простого, соснового або смерекового. Конец, котрий має йти в землю обпалюємо над огнем, або мачаємо в смолі, щоби не гнив, вбиваємо в яму, де маємо садити деревце, а коло него, широко розставляючи корінє по боках, садимо щепу,

Перед садженєм, протинаємо довге корінє, як також усуваємо нездорове корінє деревця. Так протятий корень мачаємо в посудині в котрій є розпушена глина, перемішана разом з коров'ячим ланяком (калом). Та маса, серед великої посухи, дає ростині вогкість і покарм на перший час. При садженю уважаємо на то, щоби не посадити деревця за глибоко, т. є. низше, як передтим росло. Щепа, котрій прикопаємо пень — боліє, нидіє і сохне.

Дерева садити в трикутник, т. зн. кожде дерево одного ряду стоїт не напротів, але помежи двома деревами рядів сусідних. Тоди дерево має більше місця довкола себе. Яблоні садитя у відступах 10 метр., груші і черешні 8 метр., вишні і сливи 6 метр. Таким садженєм використаємо землю під овочеві дерева і можна ще кільканайцять років управляти всяку огородину і збіже. Мно-

голітних кормових ростин, як конюшина, люцерна, не можна сіяти, бо тогди земля дерноватіє і деревина терпит.

Посаджені деревця належит протяти в короні, т. зн. скоротити до кількох очок літорости, і привязати соломою до палика, вісімкою, що найменше в двох місцях, вкладаючи крім того межі колик а пень віхоть соломи.

IV. Чищення саду

Коли садок зачинає по кількох роках розрастатися, то треба його прочищувати, бо добре каже народна пословиця: Де в саді густо, там пусто. Тому дивимося, щоби корона не гусли, щоби через неї просвічувало сонце, бо рідке дерево скоро запилюється і овоч на нім красний.

До чищення дерева треба острої, городової пилки, а ржемо близко пня, зараз за гузком, підрізуючи грубші галузки перше з долу, потім з гори. Рани вигладжуємо ножем і смаруємо городовою мастию. Отже втинаємо всі галузки, котрі зі собою крижуются, взаємно трутся і калічатся. — Всі вовки — нарости як і все сухе гиля треба та кож усувати.

Дерев кісткових, як черешень, вишень, слив не протинається (хиба сухе гілє), бо они того з природи не люблят. Рана їх не все гоїтсє, довший час слезит і гума (лепкий сок) поступенно впливає.

До праць весняних належит здрапанє моху, старої кори і підбілюванє пнів і то

ще перед розвитом дерев. Оно має ту прикмету добру, що не тільки забиває комашню, котра в корині зимує, але стри-мує передвчасний розвій деревини, бо біла краска хоро-нит перед сильним огріванєм сонця. Як дерево пізнійше пу-кає, пізнійше цвितе то весня-ні морози можуть ему менше пошкодити.

Рис. 7

V. Як вищати хороби і шкідники овочевих дерев

В коротці належалоби спі-мнути про хороби і шкідників дерев і про борбу з ними.

До найчастійших хоріб де-рев належит рак, (рис. 7) ко-трий може бути отвертий, або замкнений. Як до нинішного дня не знаємо заразка рака людского, так не знємо по-встаня его на деревині. Знаємо що він повстає на часто калі-чених, дражнених місцях пр. терте палика до пня, а квасна земля причиняється також до-его повстаня. Лічится его такі що вишкробується всю зболілу, кору не жаліючи аж до жи-

воі, рану смарується гор. мастею. До землі під дерево треба додати хоч кілька кг. вапна. В той спосіб дається вратувати ще деревину.

Всіх шкідників можемо поділити на шкідників самих овочів і шкідників дерев.

Найчастішим шкідником, котрим навіджений овоч називаємо „хробачливим” є плодоярка яблучна нутряк яблучний [*Carpocapsa pomonella*] (Рис. 8). Щоби зрозуміти єї нищенє, треба познакомитися зі способом житя. Мотилі плодоярки літают від кінця червня, до липня, а самиці складают яйця на свіжих цвітах, листях і галузках дерев. По 12 днях вилазят з яєц малі гусинички і по

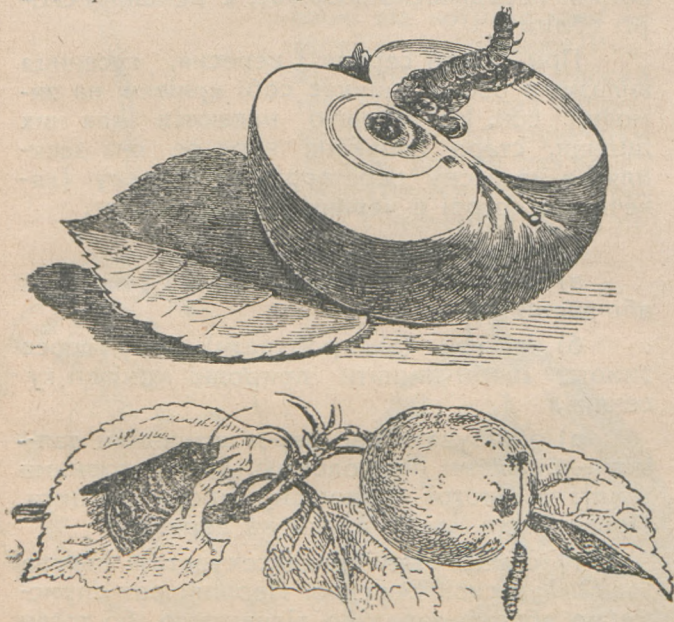

Рис. 8 Плодожорка яблучна

psa pomonella] (Рис. 8). Щоби зрозуміти єї нищенє, треба познакомитися зі способом житя. Мотилі плодоярки літают від кінця червня, до липня, а самиці складают яйця на свіжих цвітах, листях і галузках дерев. По 12 днях вилазят з яєц малі гусинички і по

кількох днях можна їх зобачити на відцвітаючій квітці. В короткім часі перегризають вони молоденький зав'язок, доходять до насіння і таким способом дістаємо хробачливий овоч, котрий передчасно дозріває, є менший і скоро облітає.

При кінці серпня і вересня, гусениця вилазить з овочу і шукає собі криївки на зимовий сон. На зимовлю надаються для них щілини, стара попукана кора де вона засихає а на весну перетворюється в куклу (лялечку) з котрої в червні вилітає метилю.

Гри знищенню належить:

а) збирати хробачливі овочі і зжати їх або знищити,

б) чистити (зішкробувати) кору дерев зимою, щоби нищити природні криївки гусениць,

в) обв'язувати пні дерев штучними лапками-криївками пр. соломою, сіном, чорними шматами, котрі відповідно треба нищити. Прив'язувати клейкі пояси на дерева,

г) оприскувати (дезінсекувати) дерева швейнфуртскою зеленію. Перший раз присикуємо яблоні зараз по відцвітенні, бо тогди затруваємо зав'язок овочу, а головні пильки і стовпик, котрий споживають гусениці і гинуть. (Цвітучих не скроплювати, бо потроїмо пчолу) — по 2—3 тижнях окроплюємо другий раз так, щоби розпилений плин опав з гори в долину. Не оприскувати дерев перед або зараз по дощі, при сильнім вітрі

або в гаряче полудне, бо минемося з нашою цілею.

Чорний овочевий грибок (*Fusicladium*) плямит овочі від котрого они не стоять а скоро гниють (Рис. 8). Нищить єго бордоска теч. Перший раз оприскується перед пукненєм пучків, другий раз перед розцвитенєм цвіту, третий і четвертий раз в мі-

Рис. 8. Грибок листя і овоча.

сяци червни.

Шкідників самих дерев нищимо зимою, коли їх легко знайти. Всі павутини, котрі ви-

Рис. 10 Яблонева попилица

димо на галузках, нищимо в огни. Там зимують гусениці мотилів Білянки (*Aporia crataegi*) і Прядки золотогоуза, (*Euproctis chrysorrhoea*) котрі доростаючи нищать безпощадно листе деревини. На верхах, тому що їх тяжко дістати, спалюється їх спеціальною спіртовою лямпою на дручку.

Прядка недопарка складає яєчка на стовбурі дерева котрі обложені є жовто рудою вовною.

Шовкопряд перстeneвий, перстенівка (*Malacosonia neustria*) складає яєчка довкола тонких галузок, на котрих виглядають они як наложений перстень. Ті галузки треба зрізати і спалити.

До частих шкідників належит яблонева попелиця, тля, мшиця (*Aphis pomi*). (Рис. 10) Она буває зелена або червона. Жие на молодім листю і молодих галузках, висисає сок через що они жовкнут і всихають. Забиває їх нафтова емульсія (нафта з милом).

Цвітогриз, яблочний довгоносик (*Anthrenus pomorum*) (Рис. 11). Самиця хруща цвітогриза на колює острим рийком цвітовий пучок, складає туди яєчко, з которого до тиждня вилазит ли-

Рис. 11. Цвітогриз

чинка, котра зідає завязок цвіту а сама перетворюється в куклу. З початком літа вилітає з неї хрущ, котрий живиться листєм а назиму скривається за кору, в землю, або траву. До шкідників-гризунів належить заяць і миши, а з них головнo нориця. Перед заяцем треба мати добру загороду (головнo в шкiлці), а старші дерева треба обвивати в осени смековими галузами або соломою.

Нориця як переконалися німецькі садівники і огородники, не любить рослини зв. евфорбією. Вистарчит посадити ту рослину в кількох місцях а нориць не буде. Підгризені нею дерева, весною дуже легко витягаються з землі.

Кожному огородникови як і садівникови варто знати, хто єст єго приятелем і хто єму помагає. Належат ту передовсім птиці: синиця, воробец, шпак, ластівка, зяблик, жовтобрушки і дятелі. Тому кождий поступовий садівник повинен поставити під дашком малу скриночку, де належалоби сипати всякі відпадки, зело і пр. Птахів принаджувати вже з осени, а просто грішно єст не помогти їм в морозні чи сніжні дні зими. Зимою головнo пильнувати синиці і самці зяблики, котрі від нас не відлітают а за зернятами сонячника то таки пропадают. Птахи котрих зимою докормлюється, радо гніздятся в саді а належит їм пороставляти скринки, де они скоро загніжджуються. Зі звірят хоронити крета і землерийку.

VI. 36ір і переховуванє овочів

Овочі належит зривати а не трясти. При обриваню овочів належит поводитися дуже

осторожно, щоби не оббити, не здусити і т. п. бо ушкоджені овочі тратят на вартості і скоро гниють. Зривати належит з високих драбин, найлучше з двох драбин злучених зі собою в версі завісами. Овочі зірвані з хвостиками складаємо до садівничих торб, або кошиків, в котрих повинно міститися не більше, як 5—10 кг. а вистеляється їх в середині (обшивається) полотном. Повинні мати они деревляні кульки (гачки), щоби при обриванню можна свобідно вішати на щаблях драбини. Зимові овочі належит збирати 1—2 тижні перед дозріванням. — По зірванню треба їх пересортувати. І так:

I. сорт — то овочі найздоровші і найдобірніші.

II. сорт — менше добірні але здорові.

III. сорт — хробачливі, побиті, малі, нездорові, котрих треба якнайскорше позбутися.

Садівники купці, котрі торгують яблуками на велику скалю, по попереднім висортванню зібраних овочів, складають їх відразу в плоскі, високі скринки і відставляють до зимових складів (пивниць). — Розбивають скринки і продають залежно від дозрівання відмін.

Лучше є зібрані яблука зложити в купи на свіжійм воздусі через 2—3 тижні, бо такі овочі лучше потім зимують і єст більше загартовані і черстві. Збираючи по кількох тижнях відкидаємо надпсуті овочі а здорові складаємо на полицях в пивниці, котру належит передтим висіркувати. (Купити жовтої

сірки і висипати на червону грань, замикаючи щільно пивницю).

Що якийсь час треба переводити контролю. Температура в пивниці повинна вносити коло $5-8^{\circ}$ і не може бути там нічого вониючого, бо яблука тратят на смаку.

Кто хоче докладно використати поле, засаджене овочевими деревами, повинен засадити в поздовжніє рядах порічки в двометрових відступах. Порічки, щоби здорово родили, мусять бути рік річно сильно підгноювані.

Наконец хочу подати кілька зимових сортів яблук, котрі надаються до основаня торговельних садів і маюť добрий збуť в торзі. (Торговельні сади садити одною або кількома сортами).

1. *Ренета Ляндсберска*. Росте і родит майже на кожній землі. Підчас цвіту відпорна на приморозки. Родит обильно, овоч великий, лупина блискупа, жовта, від сонця легко румяна. М'ясо сочисте. Дозріває: листопад—січень.

2. *Красавиця з Боскоп*. Росте буйно, не боїться морозу, родит майже що року, лупина жовта. Дозріває: грудень—цвітень.

3. *Бойкен*. (Бойко, бойкове яблуко). Держитя аж до слідуячого літа, овоч великий, жовтій, з пругами, від сонця червоніє. Дерево сильне, родюче, зносит вогкавий ґрунт. Доспіває: січень—март.

4. *Ренета Баумана*. Овоч великий, червоний, дерево скоро і обильно родит. Сорт торговельний. Дозріває: січень — цвітень.

5. *Золота Пармена* або *королева фенет*. Овоч досить великий, жовто-рожевий, дерево родюче, але на морози мало витривале, вимагає перепускаючого ґрунту. Дозріває: січень — март.

6. *Пеніна Лондонська*. Овоч досить великий, солодково-винний, жовтий з румянцем. Родит сильно, видержує гірше підсонє. Доходить: січень — цвітень.

7. *Ренета Кульона*. Овоч великий, сірий, з малим румянцем. Дерево відпорне на морози. Дозріває: січень — март.

8. *Гарберт*. Овоч великий, здоровий, відпорний на грибок. Дозріває: січень — май.

9. *Ренета помаранчева Кокса*. Овоч доховується до весни. В смаку незаступлений. В остатніх роках здобув одно з перших місць на ринку.

10. *Горохівка*, звичайний кухонний сорт, витривалий, родючий. Овоч середної величини.

11. *Яблоко-зеленяк*. Невелике зелене, дуже добре до транспорту. Дозріває в слідуючій літі. Дерево мало вибагливе і сильно родюче.

12. *Йонатан*. Спроваджене до нас недавно з Америки, становит перворядний торговельний продукт, котрим Америка що року засипує всі європейські ринки. У нас ще мало розведене (округ Станиславів, Горлиці, Цешин — Шлеск, Лішки к. Кракова).

Садівничий Календар

Січень: Здрапувати стару кору, знімати на-
вугинні гнізда з дерев, старе 'ли-
сте, свочі (мумії) і спалювати.
Знімати яєчка перстенівки і пряд-
ки. Сприскувати дерева 10% кар-
болінеум, бо шкідник спит.

Лютий: То само що в січні. Зрізувати здо-
рові зрази з яблонь, грушок, че-
решень і переховувати до часу
щеплення в пивниці.

Март: Чистити сад, гноїти, обсанувати. В
негідні дні щепити, коли соки за-
чнут кружити. Нищити шкідників.
Закладати скринки для птахів.

Цвітень: Щепити. Перед розвитом дерев
сприскувати 1. раз, а також зараз
по відцвіті, виполювати шкідку,
розвивати деревця зі соломи.

Май: Нищити мшці як попередно. В лю-
суху треба підливати щепи. При-
вязувати до пнів дерев пояси з
клейом, { щоби гусениці і комахи
лизли. (1/2 кг. живиці і 1/2 кг.
дою, 1/4 кг. олію ріпакового, сто-
пити!) — Нищити масві хрущі.

Червень: Обкопувати і виполювати бурян в
шкідліччю коло молодих щепів. Скро-

плювати молоді овочі 2% каліфорнійською течюю або 1/2% бородекю. Нищити мшиці.

Липень: Збирати хробачилві паданиці і зужитковувати. Підпирати рісні галузя, щоби не розчімхалися. В шкільці переполюги бурян, пересаджувати і полежити на верх перетлілого рною, підливати. Очкувати.

Серпень: Очкувати. Угноювати овочеві дерева гноївкою розпущеною на половину водою, бо лучше набирають цвітеносні пучки. Збирати паданки.

Вересень: Зривати овочі осінні, сортувати, зимові залежно від сорту.

Жовтень: Визбирувати гнилі яблука і нищити. Угноювати агресці і порічки. Пересаджувати. Штубрувати порічки.

Падоліст: Копати ями для весняної посадки дерев. Підгноювати дерева томасиною, каїнітом, або розрідженою гноївкою. Збирати сухі овочі з дерев. Білиги дерева, завивати в соломі перед морозами і гризунами.

Грудень: Втоптувати сніг під деревами, щоби вони цвили пізнійше на (1 — 2 тижні, щоби весняні морози не пошкодили цвітови. Збирати сухі овочі.

Дешеві книжки

по садіводству в продажі видавництва

Кооперативної книгарні „СЛОВО“

ЛЬВІВ — УЛ. РУСКА 5.

Ціни понижені на 30 до 50%

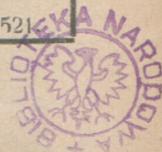
	Стара ціна: зл. гр.	Нова: зл. гр.
Господарскій календар (Г. М.)	—	0.30
Садівник (руководство садов.) (Волотовскій)	3.60	2.50
Нов. метод культури плодовых дерев (Стринфелов)	2.—	1.40
Кул. яблони в Росії (Євреїнов)	0.90	0.70
Ягідня рослини і їх культура (Кичунов)	2.—	1.50
Черная смородина „порічки“ (Євреїнов)	1.80	1.40
Дикі плоди і ягоди (Євреїнов)	1.80	1.40
Культура земляники і клуб- ники (Мальт)	1.25	0.70
Хмелеводство (Касесніков)	0.50	0.35
Разведеніє тютюваго шелко- пряда (Лучник)	3.—	2.—
Нове жерело богатства (шовк.)	0.80	0.60
Рослини і засуха (Ільїн)	2.—	1.50
Рослинієводство	2.50	1.50
Культура сель.-госп. рослин (Луговой)	10.—	6.—
Анатомія і фізіологія рослин (Варгін)	3.60	2.60
Вредители плодового сада (Щербиновскій)	3.—	1.50

і много інших

Книжки продається тільки за готівку.

П. К. О. Варшава №. 154 521

10474/37

Музикально-театральний кооператив

„МУЗА“

Львів, ул. Рутовського 22., II.

член Ревіз. Союзу Руских Кооп.

- Устроює:** народні торжества на провінції (Дні Рускої Культури, Талергофські і Кооперативні Праздники).
- Продає:** всякого рода ноти для хорів і оркестрів по низких, приступних цінах.
- Виконує:** солідно і скоро всякого рода замовлення на партитури, музикальні інструменти театральні принадлежности (декорації і костюми) і пр.
- Висилає:** на провінцію своїх інструкторів, диригентів і режисерів.

Поручає слідуючі партитури :

Повна Св. Літургія для мішаного хора	зл. 2.50
Рускі народні пісні (ріжнородні), кажда по	0.40
Ви жертвою пали (похоронний марш)	0.50
Со святыми — муз. свящ. І. Яворского	0.35
Ноти до драми свящ. К. Чайковского „Поворот“	0.40
Ноти до драми В. Р. Ваврика: „Западня“	0.40
Ноти до драми свящ. К. Чайковского „Курсистка“ (марш. „Смѣло братья“)	0.40
Отче наш — для міш. хора (басове сольо)	0.80
„Хор богомольцев“ з опери „Борис Годунов“	1.50
„Хор плачек“ — з опери „Руслан и Людмила“	1.50
Фінал з опери „Руслан и Людмила“	1.50
„Де срібнолентий Сян пливе“ — для міш. хора (муз. М. Копка)	0.60
Афіші для театральних кружків (великі і ріжноцвітні), по	0.10
Крім сего много інших пісень для мужеских, мішаних і діточих хорів Ціни указані без поштової пересилки.	

Всі кооперативи і члени кооперативу

(Вписове 1 зл., членській пай 15 зл.)

Biblioteka Narodowa
Warszawa

30001013288110

632937702

Садовники!

Пам'ятайте, що тільки здорове дерево видає
здорові плоди — тому то
слідє сади належито
п л е к а т и.

ПОРУЧАЄМО ДО ВІДВОРОТНОЇ ДОСТАВИ:

Карболінеум садівниче для нищення шкідників
Смолу і масть садівничу
Ліко до щеплення, очковання і вязання деревец
Леп садівничій
Теч каліфорнійська; за побігає хоробам
грибкового походження.

Мішанки огородових навозів

Ножі до щеплення і очковання дерев,
Ножиці до стрижень живоплотів і галузей,
Секатори-робачники,
Пилочки садівничі
Оприскувачі ручні наплечни-
кові і бочкові і т. п.

Замовлення виконуємо відворотно по надісланю
готівки, взглядно за післяплатою поштовою.

Цінники і офerti на требованє висилає

СОЮЗ СЕЛЬСКИХ „НАША ПРОДУКЦІЯ“ коопер. з відп.
КООПЕРАТИВІВ, уділами у Львові
ул. Ормянская ч. 3.

Контo П. К. О. № 507.573.